

Prahy Domova Z: Etnografie konektivity v pobytové sociální službě¹

Radek Carboch²

Katedra aplikovaných sociálních věd, Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova, Praha

The Thresholds of Home Z: An Ethnography of Connectivity in Residential Social Service. In this ethnographic study, I describe daily life at Home Z, an asylum for 100 residents. I explore the tensions between the inclusive orientation of social services and the system of the total institution. Based on actor-network theory and on Goffman's model of the total institution, I develop a methodological tool of semi-permeable socio-material thresholds in order to investigate the question of residents' connectivity with people, things, and places beyond the authority of the institution. In so doing, as I aim for a deeper understanding of the formation of specific institutional spaces, I discover that Home Z's residents are living on an island that is kept continuously separated from the sea of wider society.

Sociológia 2023, Vol. 55 (No. 3: 269-292)

<https://doi.org/10.31577/sociologia.2023.55.3.10>

Key words: *Socio-material thresholds; connectivity; total institutions; ethnography; actor-network theory*

Úvod

Domov Z je situován v jednom z příhraničních regionů České republiky. Krajem zřizovaná instituce poskytuje pobytovou sociální službu „domov pro osoby se zdravotním postižením (DOZP)“ asi stovce dospělých mužů a žen různého věku. V perspektivě *Národní strategie rozvoje sociálních služeb 2016–2025* (MPSV 2016) je Domov Z jedním z mnoha ústavů (velkých DOZP), které by měly být v procesu deinstitucionalizace uzavřeny a jejichž rezidenti by měli začít využívat nově vznikající komunitní služby (MPSV 2016). V praxi ale taková změna zatím nenastala, ani v Domově Z, ani v naprosté většině podobných zařízení. V České republice jsou tak životy přibližně 11 000 našich spoluobčanů (Šiška – Beadle-Brown 2020: 37) stále utvářeny ve vztahu k těmto institucím, a proto si – tyto životy i tyto instituce – zaslouží naši pozornost. Zůstávají však důležité i s ohledem na deinstitucionalizaci, jejímž cílem je vznik nových – tedy jiných-než-ústavních – komunitních sociálních služeb.

Pro nás je významné, že konceptualizace ústavu v diskursu transformace sociálních služeb je inspirována modelem totální instituce Ervinga Goffmana

¹ Tato studie je výsledkem výzkumu podporovaného Grantovou agenturou České republiky v rámci grantu GA ČR, 19-07724S/P404 „Zranitelní obyvatelé v křehkých obydlích: Dvojí starost pobytových služeb“.

² Korespondence: Mgr. Radek Carboch Ph.D., Bělehradská 67, Praha 2, 120 00, Česká republika. E-mail: rcarboch@seznam.cz

(1961), kde spolu-definuje výchozí dualitu i základní směřování deinstitucionalizačního procesu – z ústavu do „běžné společnosti“.³ Stává-li se Goffmanův model v České republice, podobně jako již dříve v jiných státech (Smith 2006: 76–77), součástí snah o institucionální změnu, je patrné, že i 60 let od prvního vydání si *Ústavy (Asylums)* zachovávají politickou relevanci. S ní souvisí relevance teoretická, rozvíjená v debatách o specifičnosti některých institucí a použitelnosti modelu totální instituce při jejich výzkumu a konceptualizaci (Scott 2010; Davies 1989; Disney – Schliehe 2019; Philo – Parr 2019, Schliehe 2016a, 2016b; Baer – Ravenberg 2008, Adlam et al. 2013, Farrington 1992; Quirk et al. 2006).

Redukce komplexního a detailního popisu totálních institucí na stručnou charakteristiku jejích základních rysů je součástí mnoha míjení se s Goffmanem (Schliehe 2016b). Přesto se jí zde dopustíme. Ne proto, že výčet základních rysů vyčerpávajícím způsobem odpovídá na otázku po specifičnosti totálních institucí,⁴ ale protože může posloužit coby výchozí bod problematizace otevřeného dalšímu empirickému výzkumu. Těmito rysy jsou *byrokratická organizace a jasně definovaná hierarchie mezi zaměstnanci a chovanci*. Dále skutečnost, že *všechny aktivity probíhají ve skupině s jinými chovanci, pod vedením jedné autority a podle předem daného plánu*. A také rys, na který se zde zaměříme a který skrze problematiku konektivity rezidentů Domova Z prozkoumáme – *oddělení instituce, omezení sociálních vztahů mezi vnitřkem a vnějškem instituce* (Goffman 1961: 4-7).

Na některé teoreticko-metodologické problémy s modelem totální instituce upozorňuje Christie Davies (1989). Mimo jiné konstatuje, že totální instituce je možné dobře odlišit pouze v demokratických, vysoce strukturovaných společnostech Západu, kde vyniká jejich opresivní působení na jednotlivce. Davies také kritizuje Goffmanovu metodu „stvrzujícího výběru“ (*confirmatory sampling*), skrze niž Goffman partikulární institucionální rysy zvýrazňuje, ale nerozporuje. Totální instituce se potom ukazují být více stejnorodou skupinou, než jakou ve skutečnosti jsou a v souvislosti s tím vyzývá ke srovnávacím studiím, jež se zaměří na významné rozdíly mezi nimi.

Davies také pro výzkum takových rozdílů navrhuje tři hlavní okruhy problémů: oficiální smysl instituce, jakkoliv může být matoucí; převládající způsoby zajišťování poslušnosti, jak jsou vnímány chovanci a také problém uzavřenosti instituce, na který se v této studii zaměříme. Spolu s rezidenty Domova Z budeme hledat odpověď na tři základní otázky formulované Davisem ohledně

³ Rozsáhlá citace základních charakteristik totálních institucí z *Ústavů* otevírá v *Manuálu transformace ústavů* celý text a vymezuje ústavní zařízení (Goffman 1961: 11 v MPSV 2013: 11, viz též konceptualizaci ústavu v *Národní strategii rozvoje sociálních služeb*, např. MPSV 2016: 115).

⁴ Podle Goffmana (1961: 6) nemusí být všechny rysy přítomny vždy současně a každý z nich mohou vykazovat i jiné instituce než instituce totální.

způsobů, rozsahu i důvodu uzavření – *jak, jak mnoho a proč* jsou rezidenti Domova Z oddělováni od širší společnosti?

Tom Disney a Anna Shliehe (2019) usilují překonat některé teoretické rozporů spojené s modelem totální instituce (viz např. Baer – Ravenberg 2008; Moran 2014) a mluví proto o „problémových institucích“ (*troubling institutions*). Nicméně, jimi vymezená skupina zkoumaných institucí a problémů v mnohém koresponduje s vymezením Goffmanovským. Definujícím znakem „problémových institucí“, jejich charakteristickou potíží, je již Goffmanem v *Ústavech* popsán „smyčkový efekt“: „lék, neúspěch, více potíží a nový lék“ (Disney – Schliehe 2019: 195; Goffman 1961: 35–38). Zásadními problémy, které si podle autorek zaslouží pozornost – a které i my na socio-materiálních prazích Domova Z prozkoumáme – jsou provázání péče a ovládnutí, vztah trestajících asambláží a dalších sítí a vztah mikro a makro politiky utvářející tyto instituce.

Podobně rozvíjejí své teoretizování Hester Parr a Chris Philo, kteří zároveň reagují na obrat k „záležitostem péče“ Maríi Puig de la Bellacasa (2017). Podle nich „problémové instituce“, ani „problémy institucí“ zas tak brzy nezmizí a jak ukázala deinstitucionalizace, místo starých ústavů mohou vznikat „nová monstra a nové ústavy“. Parafrází titulu přelomové knihy Donny Haraway nás proto vybízí, abychom zůstávali s potíží institucí: „staying with the trouble of institutions“ (viz Haraway 2016; Philo – Parr 2019; Synek et al. 2017). Předkládaný text, stavící na podobných teoreticko-metodologických východiscích, je empirickým rozvinutím navržené problematizace (srovnej Hradcová – Synek 2020b). Nicméně, základní náčrt konceptualizace „problémových institucí“ vyvolává otázku, zda se sociální vědy příliš unáhleně nezbavují – spolu s opouštěním Goffmanova modelu totální instituce – široce užívaného a politicky významného spojení. Ve vztahu s tím mne zajímá, čím při etnografickém výzkumu specifických institucí mohou být *Ústavy* inspirací dnes.

Socio-materiální polo-propustné prahy

Vymezením charakteristických rysů totálních institucí položil Goffman mezi jinými otázkou oddělenosti těchto institucí a jejich „chovanců“ (*inmates*) od „širší společnosti“. Badatelé, kteří ji zodpovídali empiricky, poukázali mimo jiné na nejasnosti spojené s ustavováním institucionálních hranic a jejich propustností. Jimi popsané instituce se ukázaly být propojenými – spíše než od širší společnosti izolovanými – místy. Což pro některé z nich bylo potvrzením životaschopnosti Goffmanova modelu (Schliehe 2016a, 2016b), pro jiné příležitostí k jeho přizpůsobení (Farrington 1992; Quirk et al. 2006) a ještě pro další důvodem k jeho odmítnutí (Baer – Ravenberg 2008; Moran 2014).

V této studii otázky oddělenosti/propojenosti specifických institucí a jejich chovanců – a s nimi spojené problémy utváření institucionálních hranic i jejich polo-propustnosti – formulované Goffmanovým modelem a zvláště studiem věznic a psychiatrických nemocnic, prozkoumávám v případě Domova Z. Spolu s rozšířením empirického výzkumu totálních institucí o další případ, rozvíjím také teoreticko-metodologický nástroj, který nám pomůže utváření institucionálních hranic prozkoumat. Popisuji, v interakci s Goffmanovým modelem, *socio-materiální polo-propustné prahy*, které pro rezidenty Domova Z vymezují rozdíl mezi „vnitřkem“ a „vnějškem“ instituce.

Na každém ze socio-materiálních prahů budeme sledovat jeho partikulární účel i umístění, jeho časovost i strážce. Bude nás zajímat, co jednotlivé prahy dělají, jak přímo v praxi působí. Z předkládaného popisu bude zřejmé, že vzájemná odlišnost míst – rozdíl mezi nimi – je zjednáván právě na těchto prazích spolu s tím, jak se stávají pro lidi a věci ne/propustnými. Stejně tak bude zřejmé – a pro porozumění problematice *totalnosti* instituce se ukáže jako významné – že jednotlivé prahy nepůsobí samy o sobě, ale vzájemně k sobě odkazují. V souvislosti s tím popisují Domov Z jako *systém* vzájemně propojených polo-propustných socio-materiálních prahů.

Při popisu prahů vycházím ze základních východisek teorie aktérů-sítí (*actor-network theory*), jež ale není typickou sociálně-vědnou teorií, jako spíše souborem teoreticko-metodologických nástrojů a principů. Její rozvíjení v praxi výzkumu je spojeno s významným ontologickým posunem, který směřuje pozornost badatelů na vztahovou, heterogenní a socio-materiální povahu skutečnosti a vede ji od záležitostí „chladných faktů“ k záležitostem „vášnivých zájmů“ (Latour 2005). V souvislosti s tím základní opora moderního přístupu ke skutečnosti – její členění na oblasti člověkem nestvořené *Přírody* a výhradně člověkem utvářené *Společnosti*, tedy na dvě oblasti od sebe moderními pečlivě očišťované a oddělované (Latour 2012, 2013) – pro nás přestává být východiskem. Podobně jako „decartovský“ základ moderní vědy členící skutečnost na aktivně jednající subjekty a pasivní objekty (Latour 2005). Otázka vztahu „subjektu“ a „objektu“ proto před námi vyvstává nově, stejně jako s ní související otázka vztahu rozdílných ontologií. Klíčovou k jejich řešení v empirickém poli, souběžně formovaném řadou různých, rozdílně „naturalizovaných“ či „socializovaných“ expertních klasifikací, se ukázala citlivost k pluralitě ontologií i k jejich proměňujícím a stabilizovaným hierarchiím (Latour 2013).

Metodologickou výzvu představovalo stopování působnosti různých aktérů, nejen *lidských*, ale i *jiných-než-lidských* (věcí, technologií, architektury a podobně) v jejich vzájemných propojeních a interakcích. Zajímalo mne, jak je realita zjednávána v její socio-materialitě, to znamená, v těsném a komplexním provázání „sociálního“ a „materiálního“. Proto jsem „materiální“ neočišťoval

od „sociálních“ vztahů, ale právě naopak, formování „sociálního“ jsem sledoval vždy v partikulárních „materiálech“.

Zjednávání skutečnosti mezi věcmi a lidmi jsem sledoval přímo v praxi poskytované podpory (k praxiologii jako etnografickému východisku viz Mol 2003), čímž následuji důležitý obrat v sociálních vědách přesouvající zájem badatelů od *statických reprezentací* k *performativitě praxí* a *vytvářející povaze skutečnosti* (Latour 2005). Spíše, než čím instituce *je* (např. v strategických plánech zřizovatele), jsem zjišťoval, čím se v každodenním životě rezidentů *stává*. Podobně, spíše, než kým rezidenti *jsou* jako subjekty/objekty transformačních strategií, jsem sledoval jejich jedinečné zájmy, vztahy, jednání a působnosti, abych poznával, kým se na prazích Domova Z *stávají*.

Pro teorii aktérů-sítí není „sociální“ ani předem jasně vymezenou oblastí, ani nějakým nejasně vymezeným přívlaskem, ale utváří se právě skrze materiálně různorodá propojení, která aktéři navazují, aby jejich světy držely pohromadě. Základní pravidlo proto zní jasně: chcete-li se dozvědět o cirkulaci sociálního, následujte samotné aktéry a jejich asociace (Latour 2005). Vezmeme ho téměř doslova a budeme stopovat trajektorii jednoho z rezidentů Domova Z i působení socio-materiálních prahů významných pro její utváření. Zjednávání propustnosti jednotlivých prahů budeme sledovat jako interakcí aktérů-sítí a bude nás zajímat, k jakým přepojením na prazích dochází, stávají-li se pro lidi i věci ne/propustnými (srovnej Law – Moser 1998, Latimer 2018). Jestliže aktéra můžeme jednoduše modelovat jako terč, k němuž a od něhož vede řada různých, rhyzomaticky uspořádaných spojení, potom se takovými terči stávají rezidenti i jednotlivé prahy.

Prahy popisují jako *socio-materiální zařízení na vytváření rozdílu mezi místy*, jako materiálně různorodé asambláže zajišťující regulaci propustnosti. Měli bychom si však ještě vyjasnit jeden důležitý rozdíl: „Práh je třeba ostře odlišit od hranice. Práh je zóna. Proměna, přechod, vlnění akce, jak indikuje slovo „schwelen“ (dmout, bobtnat), jehož etymologie by neměla být přehlížena (Benjamin 1999: 494). Inspirován Benjaminovým odkazem na jejich aktivní, produktivní funkci, pojmám prahy také jako *zónu transformace*, která spojuje a odděluje rozdílná místa a zároveň, jejich vzájemnou rozdílnost spolu-vytváří a výrazným způsobem spolu-definuje (srovnej Stavrides 2010).

Rezidenti mezi vnitřkem a vnějškem instituce

Podle Leonarda Baera a Bodil Ravenberg (2008) se během výzkumu soudobých věznic ukázala nerozlišitelnost institucionálních hranic spolu s jejich rozlišitelností, vnitřek a vnějšek institucí byl „zmatený“, pozorovali „splývání obou uvnitř vězeňských zdí“ (Baer – Ravenberg 2008: 213). Jak přistupujeme k prahům Domova Z, abychom prozkoumali toto zmatení, musíme si zodpo-

vědět důležitou otázku, kterou jejich výzkum vyvolává: Vnitřek a vnějšek pro koho? Pro výzkumníky na příležitostné návštěvě, nebo pro chovance napojené na režimy instituce?⁵ *Ústavy* nám dávají naprosto jednoznačnou odpověď, když směřují naši pozornost k situaci chovanců. Aby ji Goffman co nejvěrněji zachytil, metodologicky rozvíjel „partyzánský pohled“, s nímž pozoroval instituci z „druhé strany“ psychiatrické praxe. Rehabilitační, i jiné institucí oficiálně deklarované cíle upozadil, aby dal vyniknout institucionálnímu systému tvarujícímu já chovanců i různým způsobům přizpůsobování se totální instituci.

Goffmanovo seskupení institucí a jejich označení za totální je provokativní právě přehlížením jejich oficiálně deklarovaného smyslu. Základní principy jejich fungování jsou pro něj spojeny zvláště s procesy mortifikace „já“ chovanců, a v této perspektivě není velký rozdíl mezi klášterem, vězením či Domovem Z. To rezonuje s Foucaultovou otázkou, zda je překvapující, že se vězení podobá továrnám, školám, kasárnám, nemocnicím, když se všechny podobají vězení (Foucault 2000: 315). Pro Foucaulta je vězení základním modelem, který postupuje „celým společenským tělem“ (Foucault 2000).⁶ Goffman takto nezoobecňuje, pro jeho model je diference mezi totálními institucemi a širší společností zásadní a jejich vzájemný vztah pro něj zůstává spíše otevřenou otázkou. Výzkum totálních institucí proto představuje především příležitost „učit se z neobvyklého“ o obecných procesech sociálního života (Smith 2006: 68–69).

Specifičnost totálních institucí spojovanou s odděleností institucí a jejich chovanců od širší společnosti zpochybňují Baer a Ravenberg (2008), podle kterých pocit a prožívání uvěznění nesouvisí s nějakým zvláštním institucionálním uspořádáním, ale může být zažíván vlastně kdekoliv. Baer s Ravenberg definují uvěznění jako stav mezi vnitřkem a vnějškem, který není ani vnitřkem, ani vnějškem a koncept totální instituce odmítají, neboť podle nich vnitřek a vnějšek instituce příliš ostře vymezuje a jejich vzájemný vztah „přehnaně zjednodušuje“. Nám naopak jako přehnaně zjednodušené může přijít jejich čtení Goffmana, které je nicméně výborným příkladem zásadní záměny. Místo s komplexním, dynamickým a na detailním popisu založeným *modelem* totálních institucí, jež ukazuje vztahy vnitřku a vnějšku jako komplikované a složité utvářené, autoři polemizují se statickým *konceptem* zjednodušeně generalizujícím aspekt izolovanosti. Z jejich aplikace konceptu vypadla perspektiva chovanců, která je však pro Goffmanův popis zásadní.

⁵ I když si autoři rozdíl uvědomují, není to vždy zjevné, například, pokud nerozlišují mezi konektivitou věznic a vězňů. „Voda proudí skrze potrubí dovnitř a ven z věznic“ poukazují na propojenost instituce (Baer – Ravenberg 2008: 207) a podceňují skutečnost, že ve vězení mnohdy jednoduše nestačí otočit kohoutkem, aby voda tekla (Turner – Moran 2019).

⁶ Společně s Ianem Hackingem (2004) chápou Foucaultovo pojetí výzkumu moderního subjektu, institucí uvěznění a vztahů moci/vědění (např. Foucault 2000, srovnej v tomto časopise Prieler 2021) jako odlišné od pojetí Goffmanova, ale zároveň s ním komplementární. Vedle „abstrahovaných diskursů“ u Foucaulta, můžeme s Goffmanem sledovat, jak jsou „diskursy vyslovovány“ v každodenní praxi. Vztah obou přístupů prozkoumávám skrze etnografické studie specifických institucí v Carboch 2022.

V eseji *Podzemní život veřejné instituce: Studie způsobů vycházení v psychiatrické nemocnici (The Underlife of a Public Institution: A Study of Ways of Making Out in a Mental Hospital)* (Goffman 1961: 157–280) prozkoumává Goffman dva rozdílné způsoby přizpůsobení chovanců instituci. V *prvotním přizpůsobení (primary adjustment)* probíhá interakce chovance s institucí s ohledem na oficiálně deklarované cíle instituce, chovanec spolupracuje, stává se „normálním“, „programovaným“, začleněným (Goffman 1961: 189, uvozovky v originále). *Druhotné přizpůsobení (secondary adjustment)*, na které se v našem popisu zaměříme, je podle Goffmana „nějaké obvyklé uspořádání“, v němž chovanec využívá i institucí neautorizované prostředky či dosahuje jí neautorizované cíle. Získává tím odstup od instituce a s ní spojených rolí (Goffman 1961: 189). Na vybraných prázích Domova Z budeme sledovat dosahování takového odstupu rezidentů od autority instituce jako způsoby utváření institucionálního vnějšku.

Proces mortifikace já podle Goffmana směřuje na takové jednání chovanců, které v „občanské společnosti“ stvrzuje „určitou vládu nad svým světem“, autonomii a svobodu (Goffman 1961: 44–48). V instituci je z chovanců jejich před-institucionální, civilní já „svlékáno“ (*stripping processes*), což je spojeno také se zásadní proměnou jejich propojení se světem venku, mimo instituci. Chovanci v procesu mortifikace usilují – skrze různé způsoby druhotného přizpůsobení – o zachování integrity někdejšího civilního já. Goffman nicméně nepostuluje já nijak esenciálně, ale spíše „sartrovsky“ existenciálně (Hacking 2004): „když je existence osekána na kost, můžeme se dozvědět, co lidé dělají, aby naplnili svůj život“ (Goffman 1961: 305).

Ústavy se staly nejen součástí anti-psychiatrického hnutí, ale šířeji také celého proudu sociálně-vědného bádání, které obrátilo pozornost k životům marginalizovaných skupin, jejich zkušenostem i jejich vědění. Právě zvýrazněním vztahu mezi produkcí vědění a mechanismy útlaku byla zásadně zpochybněna některá základní východiska utváření vědeckého poznání. Důležitou epistemologickou inspiraci usilující o vyvažování takto identifikované mocenské nerovnováhy nacházím v *teorii stanoviska* Sandry Harding a jejím posunu od „hodnotově neutrální objektivity“ k projektům „silné objektivity“ (2015) a „vědy ze zdola“ (2008).

Etnografové mezi vnějškem a vnitřkem instituce

V některých ohledech je vnitřek instituce pro „venkovní“ lidi podobně ne/dostupný, jako vnějšek pro její rezidenty. Nicméně, náš vstup do Domova Z byl usnadněn předchozí spoluprací členů našeho výzkumného týmu s jeho zaměstnanci i rezidenty. Etnografický výzkum v Domově Z probíhal v letech 2019–2022 jako součást řešení projektu „Zranitelní obyvatelé v křehkých

obydlích: Dvojí starost pobytových služeb“.⁷ Výzkum jsem prováděl s dalšími členy týmu Michalem Synkem a Danou Hradcovou, spolu s nimi jsem sbíral data a spolu s nimi jsem diskutoval další postup a směřování výzkumu. Za přátelskou spolupráci i jejich cenné komentáře k předchozím verzím tohoto textu jim děkuji.⁸

Průběh našeho etnografického výzkumu můžeme rozdělit na dvě části. Zásadním předělem byla pandemie Covidu-19 a související soubory přijatých opatření, které učinili některé dříve propustné prahy pro nás i rezidenty nepropustnými. Zažívali jsme proměnu situace, která měla přímý dopad na možnosti pokračování výzkumu, která ale citelně zasáhla především rezidenty a jejich možnosti (nejen) volného pohybu. Zároveň se ukázalo, že jakkoliv se významně proměnili možnosti rezidentů i výzkumníků, již dříve používaný systém socio-materiálních prahů doznal jen drobných úprav. Důležité součásti systému byli již dlouho využívány a pro realizaci karanténních opatření stačilo jen u některých prahů upravit podmínky jejich polo-propustnosti.

Výrazná proměna možností konektivity rezidentů, která byla realizována jen s minimální změnou již používaného systému prahů nás přivedla k rozhodnutí, pojednat obě období – vymezená vypuknutím pandemie – odděleně. Změny životních podmínek ve velkém ústavu spojené s opatřeními proti šíření nemoci Covid-19 proto popisujeme jinde (Synek et al. 2022). Protipandemická opatření v rozdílné míře dopadla na každého z nás a mnohým z „venkovních“ lidí přinesla přímou zkušenost s omezením volného pohybu. Taková zkušenost nám může být nyní nápomocná při porozumění běžné životní situaci rezidentů Domova Z. Běžný život, ke kterému jsme se navrátili my, venkovní lidé, se ale ukazuje v mnoha důležitých ohledech výrazně odlišný od běžného života rezidentů Domova Z. Protože jsme chtěli zvýraznit právě tuto obyčejnou každodennost, ztrácející se během pandemie v množství specifických opatření, vycházím při popisu prahů z dat sesbíraných ještě před 1. březnem 2020.

Díky vstřícnosti rezidentů i zaměstnanců jsme mohli provádět zúčastněná pozorování přímo na jednotlivých domácnostech, pohybovat se po budovách Domova Z a během dne v nich i pobývat – ať už v doprovodu rezidentů, či zaměstnanců rozdílných profesí. Vedli jsme řadu výzkumných rozhovorů s rezidenty i zaměstnanci, mohli jsme pozorovat některé pravidelné skupinové aktivity, jako je výdej jídla a stolování, či provoz aktivizačních dílen, účastnili jsme se procházek po vesnici a podobně. Do vypuknutí pandemie jsme v Domově Z realizovali 122 hodin zúčastněného pozorování a vedli 15 hodin

⁷ Projekt, zkoumající vztahy péče a údržby ve specifických institucích představuje jednou z důležitých souvislostí, v nichž tato studie vznikala. Druhým významným kontextem je moje disertace, v níž se detailně věnuji vznikajícím komunitním službám i procesu deinstitutionalizace. Starší verze této studie tvoří jednu z kapitol disertace (Carboch 2022).

⁸ Poděkovat chci také rezidentům i zaměstnancům Domova Z za jejich vstřícnost a účast na výzkumu, fotografovi Petru Králíkovi za spolupráci při sběru dat a oběma recenzentům za jejich cenné komentáře k předchozím verzím tohoto textu.

rozhovorů. Blíže k životům rezidentů jsme se dostávali i skrze naše další aktivity, jako byla spolupráce se skupinami sebe-obhájců či se souborem alternativního divadla, jehož někteří členové žijí v Domovech. Při výzkumu jsme navazovali na již dříve řešené metodologické a etické otázky spojené s výzkumem specifických institucí (Synek – Carboch 2014; Hradcová 2017; Synek 2018; Hradcová – Synek 2021).

Do Domova Z jsme vstoupili v situaci, kdy se proces deinstitucionalizace téměř zastavil a kdy se spíše než o rušení ústavů mluví o jejich humanizaci. Nicméně, již podle stávajících právních nařízení (Zákon č. 108/2006 Sb.) platných i v Domově Z, je cílem činnosti sociálních služeb podpora při sociálním začleňování osob, kterým je poskytována. Zákon také uvádí zajištění lidské důstojnosti těchto osob jako hlavní zásadu pro poskytování sociálních služeb. Takto obecně vymezený právní rámec se zdá být v přímém rozporu s působením systému totální instituce v Goffmanově modelu.

Skrze popis čtyř socio-materiálních prahů Domova Z proto prozkoumáme, jak je v praxi sociální začleňování a zajišťování lidské důstojnosti realizováno skrze systém totální instituce. Zvláště nás zajímá, jak se v každodenním životě propojují/oddělují a jsou propojováni/oddělováni rezidenti Domova Z s lidmi, věcmi a místy mimo autoritu instituce. V této souvislosti se ptáme: Jak na každém z prahů dosahují rezidenti odstupů od autority instituce? K jakým přepojením dochází, stávají-li se prahy pro rezidenty ne/propustnými? Co nám popis systému socio-materiálních prahů říká o specifčnosti Domova Z?

Práh kuřárny

V dolní části rozlehlého, ve svahu situovaného pozemku se nachází stará, parkem obklopená budova, které se v Domově Z říká Dole. V jeho horní části stojí nová třípatrová budova zvaná Nahoře. Jedním z rezidentů budovy Nahoře je Tonda, s nímž se setkáváme na místě, které se pro něj, během jeho každodenního putování, stává důležitým útočištěm – v kuřárně.

Na okraji plochy, která slouží převážně jako parkoviště pro auta zaměstnanců, proti zadnímu vchodu do budovy Nahoře, je malý přístřešek, institucí vymezený prostor kuřárny. Za ním je travnatá plocha, plot a za ním les a pole. Kuřárna, bývalý sklad popelnic, sestává z železné konstrukce s šedivým drátěným pletivem. Jeho mřížování umožňuje průhled ven, příliš ale neochrání při silném větru, který tady na kopci často fouká. Konstrukce má obdélníkový půdorys, otevřená je směrem do parkoviště – odtud se do kuřárny vchází a z ní odchází. Má půlkruhovou plastovou stříšku, podél všech jejích vnitřních stran jsou dřevěné lavice.

Tonda je nejradši venku, sedává na svém místě na jedné z lavic, s otevřenou krajinou za zády. Stále ještě na pozemku instituce a na dohled oken kanceláří,

ale již venku z budovy, vzdálen jejím zvukům a částečně i institucionálním režimům – „mimo loď, ale stále na palubě“ (Melville v Goffman 1961: 231). Většinou společně ještě s kamarády „ze starý gardy“. Hlavně s panem Vlkem a s Petrem, který má u sebe pytel s tabákem, do kterého Tonda přispívá a z kterého mu Petr během dne „motá“ cigarety.

„Druhotné přizpůsobení poskytuje chovanci důležitý důkaz, že je stále sám sebou, s jistou kontrolou nad svým prostředím; ... stává se druhem úkrytu pro já ...“ (Goffman 1961: 55). Při studiu druhotného přizpůsobení máme podle Goffmana zvažovat nejen, odkud se odstupuje, ale i *skutečná místa*, na nichž se odstup od autority instituce může uskutečnit. Goffman taková místa nazývá *svobodnými místy* (*free places*), pokud jsou sdíleny se všemi ostatními; *skupinovými teritorii*, pokud jsou sdíleny jen s několika dalšími a *osobními teritorii*, pokud nad nimi mají jednotlivci určitou kontrolu. Utváření takových míst sleduji jako „formování nik“ (*niching*), jako formování materiálně heterogenních asambláží, které využívají dostupnou infrastrukturu a skrze které si činí rezidenti Domov Z obyvatelným (srovnej Bister et al. 2016).

Přístřešek poskytuje Tondovi určitý pocit zázemí a oddělení, při tom není izolován, ale umožňuje kontakt s okolím. Kolem prochází rezidenti, i ti, žijící Dole, kteří míří k zadnímu vchodu budovy Nahoře, když jdou na jídlo, do prádelny, do kanceláří a podobně. Někdy se zastaví na kus řeči. Během dne přichází také zaměstnanci, pro které je kužárna jediné místo, kde oficiálně mohou, jednou denně, kouřit. Rozdíl mezi rezidentem a pracovníkem zde částečně ustupuje při sdílení role kuřáka. Vrací se jako rozdíl mezi těmi, kdo cigarety většinou mají či nemají. Tonda se od pracovníků a pracovníků může dozvědět v rámci spíše neformálních rozhovorů také informace z Domova a občas od nich získat i cigaretu navíc.

S měnicím se počasím, roční i denní dobou se proměňuje i místo kužárny. Časovost tohoto prahu je určována časovými režimy dalších prahů, jež přivádí Tonda opakovaně zpět do budovy, na domácnost C. V určitý čas se vydává jídlo – a když má Tonda službu, s jeho výdejem pomáhá. V určitý čas, což je pro cesty do kužárny významné, se vydávají cigarety. V určitý čas se vydávají léky, vydává a zalévá se káva, převlékají se postele, probíhá ranní či večerní hygiena. Každou středu kolem čtvrté hodiny si Tonda bere lavor s octovou vodou, a sedě ve společenské místnosti spolu s ostatními rezidenty domácnosti si čtvrt hodiny máčí nohy. Tondova trajektorie je formována pevně vymezenými časoprostorovými souřadnicemi režimů Domova, které se kontinuálně upevňují a znovu-stvrzují v samozřejmém opakování určitých činností, v určený čas a na určeném místě. Jsou většinou sdíleny s ostatními rezidenty, spoluorganizovány pracovníky a spojeny především se zajištěním stravy, péčí o zdraví a hygienu a s „aktivizací“ rezidentů.

„Sedíš na mém místě, to je moje místo“, oznamuje mi Tonda, potom, co jsem se posadil doprostřed lavice v zadní části kuřárny, z které lze přehlédnout celý její prostor i velkou část parkoviště. „Ale to nevadí, ty můžeš“, dodává s úsměvem, jak nabízím, že si přisednu. Přístřešek poskytuje v letním horku chladivý stín a stává se spíše altánem, v němž se setkalo pár známých, kteří nikam příliš nepospíchají, chtějí si povídat a mají co kouřit. Tonda říká, že už je v Z dvacet let a že by potřeboval změnu. Chce si dát žádost do domova pro seniory, s ohledem na věk už brzy bude mít nárok. Vzpomíná na dětství a mládí prožité v rodině. Na konflikty s otcem. Na dívku, s kterou kdysi chodil a kterou mu přebíral „jeden kriminálník“. Na kamarády od nich z vesnice. Vypráví zážitky i z dalších ústavů, v kterých žil.

Do toho přichází skupinka pěti dalších rezidentů v doprovodu pracovnice. Chodí takto společně třikrát denně, ale většinou do druhé kuřárny, vedle hlavního vchodu, z opačné, přední strany budovy. Tito rezidenti nemohou kouřit bez doprovodu, prý by jim, podle vyjádření jedné z vedoucích pracovnic, ostatní cigarety sebrali. Jak se nově příchozí snaží poskládat do prostoru kuřárny a na jejím vnějším okraji, skupinka, která tu do teď seděla, se zvedá a pomalu se rozhází. Pracovnice příchozím rezidentům, sedícím a stojícím v malém půlkruhu nejprve rozdává cigarety a potom je, jednomu po druhém, připalí. Zvedá se i Tonda a jde, jako dnes a už i před tím tolikrát, přes parkoviště zpět k místu, od kterého do kuřárny přišel, k zadnímu vchodu do budovy.

Časoprostorová strukturace – realizovaná systémem polo-propustných socio-materiálních prahů, který je provázán s institucionálními režimy⁹ Domova Z – se opakovanou performací organizovaných skupinových aktivit stává stabilizovanou. Tondovo putování do přístřešku na okraji parkoviště je určitým protipohybem, cestou ven z míst domácnosti a budovy s jejich atmosférou či zvuky. Na prahu kuřárny dochází k důležitým přepojením a některé typické institucionální rysy prostoru Domova Z – jako je neustálý dohled (alespoň potencionální) a s ním spojená vyostřená diference mezi zaměstnanci a rezidenty – dočasně mizí, nebo se proměňuje. Kuřárna se stává Tondovým útočištěm, skupinovým i osobním teritoriem, nikou. Důležitou součástí takové asambláže je jistě tabák a společnost přátel, ale také možnost aktivně se podílet na jejím utváření – včetně vymezení osobního teritoria, kterýžto nárok je respektován ostatními. Nicméně, i na prahu kuřárny se vnějšek utváří v samozřejmém a neustávajícím běhu institucionálních režimů.

⁹ K problematice institucionálních režimů viz Synek – Carboch 2014.

Práh zadního vchodu

Goffman říká, že totální charakter institucí je symbolizován fyzickými bariérami sociálního styku s vnějškem, jako jsou zamčené dveře, ploty či zdi (Goffman 1961: 4), nicméně nás zároveň upozorňuje, že takové hranice se mohou ukázat spíše nahodilým, než analytickým rysem institucí (Goffman 1961: 176). Význam takových fyzických bariér pro formování institucionálních hranic prozkoumáme na prahu zadního vchodu budovy Nahoře. Tento práh vymezuje a propojuje místa uvnitř budovy a mimo ni. Je jediným oficiálně vymezeným místem, kterým mohou někteří rezidenti sami, bez doprovodu pracovnice, z budovy vycházet a zas se do ní vracet.

Jeho propustnost je regulována dveřmi, jež zůstávají zavřené a zamčené. Otevřít je lze po přiložení elektronického klíče k senzoru. Svůj klíč – plastové kolečko velikosti mince, které Tonda nosí s klíči od pokoje a od botníku zavěšené na klíčence kolem krku – mají všichni rezidenti žijící Dole, ale jen část rezidentů budovy Nahoře. Nastavení času použitelnosti klíče lze měnit, vedoucí údržby je může přeprogramovat. Každé použití zámku/klíče se zaznamenává i s časem a archivuje se. Pohyb na prahu snímá také jedna z kamer CCTV systému (další monitorují společné prostory budovy).

Systém elektronických klíčů byl podle Tondy zaveden hlavně kvůli kuřákům, aby mohli chodit ven. Byli prvními, kdo začal systém využívat a dodnes mají jisté výhody. Zatímco pro většinu je nejzazším časem použití klíče sedmá hodina večerní, může se Tonda a někteří další kuřáci vrátit do budovy až v deset hodin večer. V létě, když je hezky, nechají si někdy před desátou hodinou s Petrem a panem Vlkem dveře jen přivřené a zůstanou venku ještě o něco déle.

Význam prahu zadního vchodu je zesílen skutečností, že po jeho překročení lze vyjít z pozemku instituce a vstoupit do vesnice. Hranice pozemku, vymezené zdí a plotem, jsou oficiálně prostupné na dvou místech – na cestách spojujících každou z obou budov s Vesnicí. Brány na těchto prazích zůstávají stále otevřené. Dole proto, aby byl umožněn přístup do parku vesničanům, což byla jedna z podmínek, se kterou Vesnice pronajala starou budovu i s pozemky Domova Z. Nahoře kvůli vozidlům dodavatelů, kteří přijíždějí již od brzkých ranních hodin.

V souvislosti s tím dochází na prahu zadního vchodu k významnému dělení. Vedle držitelů klíče je vymezována skupina rezidentů, kteří mohou oficiálně vyjít z budovy jen v doprovodu pracovnice, v praxi téměř výhradně ve skupině s dalšími rezidenty. Pracovnice se neobávají, že by rezidenti otevřenými branami mohli utéct: „To oni zas nemají kam“. Ale je možné, že by po překročení prahu někteří vyšli za hranice pozemku. Hned za branou vede hlavní silnice, na které jim hrozí nebezpečí. A podle pracovnic nelze vyloučit ani

potencionální nebezpečí, jež hrozí komunitě od rezidentů, kteří by si mohli chtít ve Vesnici vzít něco, co jim nepatří.

Svět, který se před Tondou po opuštění budovy a překonání prahu zadního vchodu díky otevřeným branám rozprostírá, končí na hranicích Vesnice, které vyznačují meze samostatného pohybu rezidentů. Takové omezení pohybu, v „širší společnosti“ možné jen jako součást výjimečných právních opatření v nouzovém stavu, je součástí běžných pravidel instituce a v Domově je naopak významným privilegiem, dostupným pro většinu rezidentů žijících Dole, ale nesamozřejmým pro rezidenty budovy Nahoře.

Tonda přes práh zadního vchodu přechází, ale obvykle nechodí dále než na parkoviště. Na procházku po Vesnici jde jen výjimečně. Výrazně k tomu přispívá skutečnost, že na jediných dvou cestách do Vesnice se Tondovi špatně chodí a za nepříznivého počasí jsou pro něj zcela neschůdné. Jedna z nich, krajnice tvořená směsí hlíny a štěrku, vede podél ve svahu situované silnice s čilým dopravním provozem, druhá, dlážděná, přes pozemek Domova. Chybějící chodník podél silnice naznačuje, že s propojením rezidentů s Vesnicí se příliš nepočítá.

Pravidelně, jednou měsíčně, když „dostane dvě stovky od soudu“, peníze, s nimiž smí volně nakládat, jde Tonda nakoupit dolů, do jednoho ze dvou obchodů v obci. Raději volí cestu po krajnici, kde to klouže o něco méně. Koupí si nejlevnější tabák a papírky, které předá Petrovi do společného pytle a za zbylé drobné si koupí sušenky. Všechny ostatní nákupy realizují pracovnice, nebo Tonda společně s nimi.

Jako je významná část ekonomických transakcí rezidentů realizována prostřednictvím instituce, je i většina kontaktů s místy za hranicemi vesnice spoluorganizována Domovem. Po překročení prahu zadního vchodu se Tondova individuální trajektorie odvíjí v hranicích vesnice, protíná je během roku pouze několikrát a jen jako součást trajektorií skupinových. Do města k lékaři specialistovi, či nakoupit oblečení před Vánoci, jezdí v doprovodu pracovnic a vždy ve skupině s dalšími rezidenty. Podobně jednou za rok jezdí navštívit bratrance Milana, jediného z rodiny a jednoho z mála, jak Tonda říká „venkovních lidí“, se kterým je v kontaktu. Během setkání s Milanem (za doprovodu pracovnic) ostatní rezidenti, s kterými přijel autem Domova, ve městě s jinou pracovníci nakupují.

Tonda hraje na piano s kapelou, jejíž většina členů žije v Domově Z. Kapela má mezi „venkovními lidmi“ podporovatele, s jejichž přispěním několikrát do roka vyjíždí koncertovat. Někdy i na více dní se Tonda bez doprovodu pracovnic vzdaluje režimům Domova, které během procházek městem, hraní v klubu či posezení v restauraci téměř mizí, aby se občas navracely ve sdílených historkách, či detailech, jako je gumový náramek se jménem Domova a podobně.

I takový odstup má ale vymezeny souřadnice návratu – časem jídla, na které bude Tonda přítomen v domácnosti C.

Koncerty jsou pro Tondu příležitostí realizovat za svůj podíl na honoráři kapely i institucí neautorizované transakce, tedy nakoupit tabák, cigarety a balík kávy pro pana Vlka. Musí si dát pozor, minule se pracovnice dozvěděly, že si přivezl cigarety. Sebraly mu je a přidaly k těm, z nichž si vybírá svůj denní příděl. Raději si nevozí ani peníze, měsíčně povolené dvě stovky už dostává.

Je-li pro Tondu důležitým místem kuárna, další niku¹⁰, z druhé strany prahu zadního vchodu, spoluutváří ve vstupním vestibulu. Kout s lavicí v jednom z jeho rohů poskytuje klid a zázemí, přitom je součástí zde panujícího „příhraničního“ ruchu. Je po obědě. Postáváme kolem lavice, na které sedí pan Vlk ve žluté reflexní vestě. Podobně mají i další rezidenti, kteří se chystají vstoupit do Vesnice. Tonda vestu nenosí, má ji složenou ve skříni. Říká, že do Vesnice ji nepotřebuje a jinam nechodí. Pracovnicemi je ale nošení vesty, stejně jako náramku se jménem a telefonním číslem Domova, při jejich cestách po Vesnici u rezidentů vyžadováno, nikoliv však striktně vymáháno. Dole například vestu téměř nikdo nenosí.

Tondův kamarád Jan oba tyto důležité objekty pro přechod prahu neproblematicky začlenil do své punkové image. Čas propustnosti jeho klíče je ale na rozdíl od Tondy a dalších kuřáků hlídán a před druhou hodinou ho zámek „nepustí“. Pravidelně odchází na návštěvu ke svým kamarádům, bývalým rezidentům Domova, kteří dnes bydlí v pronajatém domku, hned za zdí vymezující pozemek instituce – v její nejtěsnější blízkosti, ale již mimo Domov, venku. S pomocí opatrovníka rozvázali smlouvy, začali žít mimo instituci a jejich životy tak již nejsou určovány režimy Domova Z – na rozdíl od Jana, který se musí do budovy vrátit a projít přes práh zadního vchodu před devatenáctou hodinou.

Reflexní vesty jsou obecně srozumitelnou výstrahou před nebezpečím, která ve Vesnici varuje „Pozor, rezident ústavu!“. Karlova žlutá vesta je vidět z dálky mezi stromy na zahradě, jak u rodinného domku štípe dříví. Domluven je s jedním z vesničanů a pravidelně přichází, aby za peníze udělal, co kolem domu potřebují. Podobně jako několik dalších rezidentů, kteří si chodí do Vesnice přivydělat, pracuje bez smlouvy a dostává jen minimální finanční odměnu – za odpolední práci si může koupit dvě lahvová piva. Podle pracovnic rezidenti nerozumí hodnotě peněz a vesničané toho zneužívají. Karel ale dobře ví, že dostává málo. Stejně jako vesničané vědí, že rezidenti mají omezené možnosti institucí neautorizovaného příjmu. Po práci Karel ještě zkusí na

¹⁰ Viz str. 278

zastávce oslovit kolemjdoucí a sehnat drobné, nebo cigaretu, než se bude muset v určený čas vrátit – přes práh zadního vchodu – do budovy.

Zamčené dveře na prahu zadního vchodu se pro některé rezidenty stávají fyzickými bariérami jejich samostatného pohybu, jak se pro jiné, s klíčem, stávají branou ven, do světa. Takový svět je ale vymezen místně i časově pravidly a režimy Domova Z. Opuštěním budovy, pozemku instituce i Vesnice se jim rezidenti v různé míře vzdalují, ale z jejich vlivu se mohou vyvázat vždy pouze dočasně a částečně. Jako jednotlivci, viditelně označení příslušností k ústavu, se někteří rezidenti propojují a jsou propojováni s lidmi, věcmi a místy v hranicích Vesnice, za ní téměř výhradně ve skupině s dalšími rezidenty. Skutečnost, že se svými penězi mohou rezidenti nakládat (kromě částky určené soudem), jen prostřednictvím Domova zvyšuje pro rezidenty význam institucí neautorizovaných transakcí a příjmů.

Práh pokoje

Podle Goffmana je sociální kontroly v ústavu z velké části dosahováno prostřednictvím „systému oddělení“ (*ward system*). Přesouvání pacientů mezi rozdílnými odděleními chápe především jako „metodu disciplinování neukázněných osob skrze odměnu a trest“ a jako extrémní i explicitní případ využití materiality zařízení při formování já pacientů (Goffman 1961: 380-382). Systém domácností Domova Z plní také takovou disciplinující funkci a pro nás je zajímavé, že podle ředitelky zařízení byl zaveden právě jako součást humanizujících změn v instituci¹¹. Pro rezidenty je kromě jiného významné, že skrze systém domácností dochází k lokalizaci prahu jejich soukromého pokoje.

Do dvojlůžkových, ale výjimečně i jednolůžkových pokojů rezidentů se vchází z chodby domácnosti, po jejichž obou stranách jsou dveře. Dveře mají zámky a někteří z rezidentů, kteří v pokojích žijí, k nim mají klíč. Tonda může procházet přes práh a při tom dalším rezidentům ne/umožnit vstup. Místo, které má předpoklady stávat se Tondovým osobním teritoriem, je utvářeno nejen s ohledem na jeho potřeby, ale souběžně také s ohledem na potřeby instituce.

Tonda je v Domácnosti C novým rezidentem. Několik let bydlel s kamarádem Julom ve dvoulůžkovém pokoji na „áčku“. Když před rokem pokročila mnohaletá rekonstrukce budovy až k „áčku“, byl přestěhován do pokoje k jednomu z rezidentů na „děčko“: „Přesunuli mě, že tam bourají, tak mě dali dolů.“ Měl za samozřejmé, že až opravy skončí, vrátí se zpět. Jenže nejprve Tonda „tvrdě zasáhlo“, když neočekávaně zemřel Jula. Později, s končící rekonstrukcí, se začalo proslýchat, že se připravují změny. Tonda opakoval, že jeho se netýkají. Aby se ujistil, sledoval i nábytek, který stěhovali zpět na

¹¹ Detailně k problematice systému domácností viz Synek – Hradcová forthcoming .

pokoje – a viděl i ten se svoji jmenovkou. Ale špatně soudil, jmenovku lze přelepit. Při společné snídani mu bylo pracovníci oznámeno, že jeho pokoj bude na Domácnosti C a jeho spolubydlícím bude pan Starý.

„Tonda trošku moc vládl“, vysvětluje vedoucí pracovníce v přímé péči, proč byl přestěhován. „Někteří změnu potřebují, aby jim spadl hřebínek, když jsou někde moc dlouho, začínají se roztahovat.“ Její kolegyně doplňuje, že na Domácnosti C se Tonda bude muset „porovnat“ s rezidentkou „babičkou“, oba si budou muset zvyknout, že nemají ostatní na povel. Tondovi stěhování nebylo takto vysvětleno, jen oznámeno.

Mocenské ambice jsou pro vedoucí pracovníce klíčem k porozumění jeho jednání. Před třemi roky zkoušel Tonda žít Dole. Přes dláždění a schodiště staré budovy se mu špatně chodilo, první den spadl, narazil si žebra a vrátil se nahoru. Tondova verze je ale pro vedoucí pracovníci jen zástěrkou. Podle ní Tonda rychle zjistil, že Dole je jedním z mnoha a nemá nad ostatními převahu, jak je Nahoře zvyklý. Domácnost F je jako jediná situována vně budovy Nahoře a podle pracovníce Dole tam žijí ti „šikovnější“. Důležité prahy pro samostatný pohyb jsou zde propustnější a méně střežené a možnosti odstupů od instituce větší. Umístění v budově Dole se tak v této souvislosti stává pro rezidenty zásadním privilegiem a v jistém ohledu i vrcholem jejich individuálních možností. Takové umístění ale nestačí jen získat, je třeba si ho také udržet. „Šikovnost“ rezidentů je proto každodenně testována a znovu-zjednávána také na propustnějších prazích budovy Dole.

Rozdíl mezi budovami je takový, že i krátkodobý přesun Nahoru je pro rezidenty žijící Dole obávaným trestem. Takový trest postihl mezi jinými Adama, Tondova kolegu z kapely. Po několika pozdních příchodech do „dobrovolných“ aktivizací a hádkách s pracovníci byl přestěhován Nahoru (do pokoje k jinému rezidentovi), aby podle pracovníce „přemýšlel o svém chování“. Adam byl umístěn do budovy Nahoře „jen“ na týden, další rezidenti v jiných případech – pokud přestanou být pracovníci nahlíženi jako „šikovní“ – někdy i na stálo.

Různé domácnosti rezidentům poskytují rozdílné možnosti sebe-utváření a přesun mezi nimi může být explicitně výstražný a výchovný, tak jako dočasné přestěhování Adama. Tondovo přestěhování na „céčko“ prezentované jako organizační změna bez podobného výchovného zdůvodnění, zjevně směřuje k rozbití stabilizované a příliš rozšířené sítě vztahů, které si za léta na „áčku“ vybuodoval a z nichž mnohé, včetně těch s pracovníci, vnímal jako přátelské. Nebyl potrestán za nějaké konkrétní přestupky, jako spíše za pozici, kterou na „áčku“ získal. Tonda byl ujistěn o tom, že kde a s kým bude žít, rozhoduje instituce a že žádné místo v Domově Z, stejně jako ostatní rezidenti, nemůže

mít za jisté a stálé. Otřesen a s pocitem zrady ocenil, že ho nedali na „děčko“ či „éčko“, které považuje za horší.

Tondovi se v novém pokoji s novým spolubydlícím vůbec nelíbilo, celý den byl pryč – v kuřárně, na návštěvě na „áčku“, v některém z vestibulů, ve společenské místnosti domácnosti – a vracel se, až když šel pan Starý spát. V noci se potom pan Starý budil, chodil po pokoji i budově. Z toho důvodu se dveře nyní na noc zamykají, jeho klíče ukládají pracovnice do vychovatelný a Tonda v noci může spát. I tak se ale nový pokoj stává Tondovým osobním teritoriem jen postupně a příležitostně, například když si chodí odpoledne na posteli odpočinout.

Režimy Domova Z vymezují nejen důležité časoprostorové souřadnice, které určují, kdy je a kdy není možné v pokoji být, ale také významným způsobem říkají, co je a co není v pokoji možné. Podobně jako ostatní rezidenti, Tonda například nemůže sám nastavit teplotu v pokoji, neboť topení je regulováno centrálně řízeným termostatem. Větrat může chvíli jen ráno v určený čas. Nemůže mít na pokoji rychlovarnou konev. Nesmí vrtat do zdi a podobně. Některé soukromé pokoje rezidentů se i přesto jejich osobními teritorii stávají, což je patrné také z jejich vybavení. Oproti nim ten Tondův působí strohým dojmem poněkud odosobnělého hotelového pokoje, ve kterém lze přespávat, ale který není určen k tomu, aby se v něm žilo. Ve „své“ části pokoje má jen židli, noční stůl s televizí, velkou skříň a postel. Na stěně prázdnou policičku a nad ní jediný obrázek v pokoji – společnou fotku s bratrancem Milanem. Přesto i pro Tonda, podobně jako pro ostatní rezidenty, je důležité moci pohybovat na prahu spolu-regulovat.

„To jsou jiné závady, než kdybychom dělali údržbáře na hotelu“, vysvětluje jeden z pracovníků údržby a pokračuje: „Tady jsou extrémně zatěžované zámky na pokojích u klientů. Pořád zamykají, nahoru dolů. Nevím, jak oni přemýšlí. My tam nejsme, tak nemůžeme vědět, co se jim odehrává v hlavách, nebo jak to mají mezi sebou.“ Záhadné a nepochopitelné jednání, pro které pracovník hledá vysvětlení v myšlení rezidentů, tedy schopnosti zpochybněné přidělením diagnózy mentálního postižení, se pro nás stává samozřejmou reakcí na situaci, ve které se rezidenti nacházejí. Neběžná frekvence používání běžných zámků, pod jejímž nápoem se rozbíjejí, vychází ze specifčnosti instituce, která u mnoha rezidentů vyvolává zvýšenou potřebu ochrany jiným nedostupným místem.

I přes možnost klíčem regulovat přístupnost prahu se nestává pro Tonda jeho pokoj vnějškem, jak se součástí formování osobního teritoria stávají lidé a místa přidělená institucí. Dostanou-li se rezidenti při vytváření odstupů od instituce do rozporu s jejími zájmy, stává se nucené přemístění mezi domácnostmi důležitým nástrojem jejich výchovy a disciplinace. Institucí vymezené soukromé místo je v této souvislosti spíše provizorní a umístění prahu pokoje

na dané domácnosti jen dočasné a stále otevřené dalšímu zjednávání. Přestěhováním rezidentů dochází k důležitým přepojením, destabilizaci jejich sítě vztahů a zásadnímu znejistění jejich základního útočiště v instituci.

Pokoj je místem, na němž si Tonda uchovává část svých věcí – všechny se pohodlně vejdou do jedné velké skříně. Některé věci v pokoji nemá a mít nemůže, ty jsou uloženy na vychovatelně. Každé ráno kolem osmé hodiny proto přichází k jejímu prahu.

Práh vychovatelný

Podle Goffmana se některé běžně dostupné činnosti, jako je zalití kávy či zapálení cigarety, stávají v totálních institucích součástí systému malých privilegií a trestů, jež je provázán se souborem místních, více méně explicitně formulovaných pravidel (Goffman 1961: 49–50). Právě kolem takových privilegií budují chovanci své světy, „znovu-ustavují vztahy z celkem ztraceného světa“, reorganizují své já. Jde pravděpodobně o nejdůležitější rys jejich kultury, který ale z venku nemůže být plně doceněn (Goffman 1961: 50).

Tento práh odděluje a spojuje místa chodby domácnosti a kanceláře, v níž mají rezidenti uloženy své věci a jež je řídicím a administrativním centrem celé Domácnosti. Rezidenti místu říkají vychovatelná, někdy pracovna či kancelář. Tento práh zvýrazňuje distinkci mezi zaměstnanci a rezidenty. Pracovnice jsou na směně většinou přítomné dvě, v době od 7 do 19 hodin. Když v místnosti žádná z nich není, dveře jsou zamčené. Jsou-li přítomny, dveře musí být otevřené. Tonda i další rezidenti přes práh přejdou jen výjimečně, když je jim vstup povolen. Rezidenti sice často přistupují až k prahu, ale dovnitř nevstupují. Stojí na prahu a pracovníci jim jejich věci vydají, či po svolení mohou vstoupit a vzít si ze svých zásob, například dát si do hrnku zde uloženou kávu a cukr. V místnosti ale nesetrvávají, kávu si odchází zalít do kuchyňky.

Na vychovatelně probíhá celá řada různorodých činností významných pro jednotlivé rezidenty i pro chod celé domácnosti. Při pohledu od prahu je na její pravé straně spíše kancelář, na levé sklad věcí rezidentů. Hned za dveřmi je stůl s monitorem, nad ním police a nástěnky. Když u něj sedí pracovnice, rezidenti s ní od prahu mohou komunikovat tváří v tvář. Vedle na stěně visí další nástěnky a pod nimi je druhý stůl. U nich se do denního hlášení zaznamenává poskytnutá podpora, píšou vzkazy pro další směnu, evidují finanční výdaje rezidentů. Do tabulek na nástěnkách se zapisuje provedení některých hygienických úkonů, do menstruačních kalendářů rezidentek se zaznamenávají dny jejich cyklu a podobně.

Mezi rozličnými dokumenty a tabulkami visí papíry, na nichž jsou velkým písmem popsána individualizovaná pravidla a rozpisy výdejů některých komodit. Podobné visí i na protější straně místnosti, jež je z velké části skladem. Na

skříňkách, poličkách a lednici jsou sklenice a sáčky s kávou, cukrem, kakaem, krabičky s čajem, plastové lahve s pivem.

Přebrání/předání věcí na prahu většinou nebývá neutrálním aktem, ale spíše opětovně zjednávanou směnou, v mnoha případech s nejistým výsledkem. „Jak se to říká?“, volá pracovnice přes práh vychovatelny na rezidentku, která hůře slyší. „Marcelo, prosím, uděláš mi kafe?“ odpoví rezidentka, která ob stojí v této malé zkoušce a získá, pro co si přišla. Na rozdíl od její kamarádky, která by chtěla šlehačku: „... ty se chceš pokakat, vid’?“ ptá se mile pracovnice a říká, že dnes šlehačku nedostane „a zítra se poradím s kolegyní“. Napít nedostane také jeden ze starších rezidentů, který si přišel pro víno, od rána nejedl a nemá chuť k jídlu. Pracovnice podmiňuje vydání vína snědením jídla na místě, přímo před ní. Rezident nabídku odmítá a nabízí obrácený postup. S konstatováním, že stejně jde o nekvalitní krabicové víno, je jeho návrh zamítnut.

Oslovení „vychovatel“, odkazuje k minulosti zařízení, kdy Domov byl ještě oficiálně Ústavem sociální péče, a současní pracovníci v sociálních službách vychovatelé. V stávajícím oficiálním diskursu sociálních služeb pro dospělé pojem vychovatel nenajdeme, na rozdíl od některých služeb pro děti. Způsob výdeje osobních věcí rezidentům, dospělým lidem, je nicméně na prahu vychovatelny založen na předpokladu, že s některými věcmi samostatně nakládat nemohou. Právě nedostupnost některých, pro rezidenty zásadních zdrojů, se stává důležitým předpokladem funkčnosti systému privilegií a trestů. Malé rozdíly a s nimi spojená drobná přepojení potom sehrávají důležitou roli při zjednávání odstupů na prahu vychovatelny.

Na jedné z cedulek je černým fixem napsáno „kl.“ (jako klient), podtržené Tondovo příjmení a pod ním:

Dostává cigaretu:
po snídani 8:00
po obědě 14:00 (víkend 12:00)
před večeří 17:00

Takto vymezené souřadnice přivádí Tonda pravidelně na práh vychovatelny, kde jsou jeho interakce s pracovníci ovlivněny tím, která z nich má právě službu. Tonda rozlišuje pracovnice hodné, s nimiž přátelsky komunikuje (a kterým například rád pomůže, i když zrovna nemusí), a ty ostatní. Ještě na „áčku“ měl s většinou pracovnic dobré vztahy a při pravidelném předávání na prahu často obdržel ze svých zásob cigaretu navíc. Jak si postupně zvyká na „céčku“, několikrát cigaretu navíc dostal už i zde.

Tonda přichází k prahu i v jiný čas, aby si vzal/dostal něco ze svých zásob. V lednici má sýr a salám, ke kterým nemá přístup přesně vymezen na rozdíl od limonády, které si smí nalít jen jednu sklenku denně. Množství a frekvence přístupu je definována jen u některých rezidentů a komodit a například čas, kdy

si Tonda limonádu nalije, není určen. Pracovnice nejžádanější suroviny jemně odvažují. V tabulce výdeje kávy jednoho z rezidentů se například rozlišuje mezi 1/2 , 1/3 a „malou“ porcí kávy

Pokud jde o množství cigaret, Tondova situace zdá se více méně daná jeho finančními možnostmi. Jde-li o způsob jejich předání, o něm začal vyjednávat. Tonda nechtěl dostávat nadále cigarety třikrát denně, ale všechny najednou, hned po snídani. Při našich setkáních často opakoval, že doufá, že to „schválejí“. Po několika měsících změna skutečně byla umožněna, ale s důležitou podmínkou. Tonda si musí pravidelně mazat ruce krémem proti ekzému. Pokud podmínku nesplní, bude dostávat cigarety znovu odděleně.

Při tomto přepojení výměnou za podstoupení od režimů instituce Tonda přijímá povinnost, která z povahy změny nijak nevyplývá. Kdyby cílem bylo ponaučení o spojitosti mezi samostatností a odpovědností, stačila by zkušenost s volnějším nakládáním – pokud by si cigarety vykouřil, neměl by nic. K takové zkušenosti Tonda po nějaké době skutečně dojde, aby se nakonec vrátil k rozdělení jejich výdeje – s tím, že si stále maže ruce. Získávání odstupů od instituce na prahu vychovatelný zvýrazňuje pedagogické či výchovné působení instituce, pro něž je ne/dostupnost určitých komodit a činností, které jsou v „širší společnosti“ běžné a které stvrzují jistou míru autonomie, důležitým předpokladem.

Závěr

Nástroj *socio-materiálních polo-propustných prahů* nám umožnil sledovat některé Goffmanovy detailní, přesné a však často dekontextualizované popisy jednotlivých částí modelu geograficky situované a ve vzájemných propojeních. Podobně, naše obrácení pohledu zezdola nahoru – a také zevnitř ven – bylo v jistém ohledu přesněji zacílené a osobnější. Namísto množství fragmentů rozdílných mikro příběhů, skrze něž Goffman formuloval model totální instituce, my jsme měli průvodce jednoho a jednu hlavní trajektorii. Tondovo putování „městem prahů“ (Benjamin 1999) vedené jeho zájmem o spojení s lidmi, místy a věcmi i mimo autoritu instituce nám tak jeho síť vztahů umožnilo popsat jako partikulární existenciální geografii.

Zjistili jsme, že systém polo-propustných prahů je utvářen v samozřejmém, téměř až naturalizovaném běhu ústavních režimů, přesto socio-materiální prahy vytvářejí důležité individuální rozdíly a spolu-formují já rezidentů. Tonda, podobně jako další rezidenti Domova Z, může v různé míře odstupovat od autority instituce a spolu-utvářet niky v porézním časoprostoru Domova Z. Vnějšek i vnitřek instituce je systémem prahů pro každého z rezidentů pevně a jasně vymezován, jakkoliv polo-propustnost jednotlivých prahů je stále otevřena dalšímu zjednávání. Nicméně, i když se Tonda může autoritě instituce

různými způsoby a v různé míře vzdalovat, jeho život se celý utváří a je utvářen v časoprostoru vymezeném Domovem Z.

Pozorovali jsme, že konektivita rezidentů je zjednávána spolu s tím, jak jsou souběžně s podporou Domova „sociálně začleňováni“ i vystaveni působení systému totální instituce a tedy, od „širší společnosti“ oddělováni. Popis čtyř socio-materiálních prahů inspirovaný Goffmanovým modelem nám pomohl zaměřit tento protichůdný pohyb a mimo jiné zvýraznil dynamickou a proměnlivou povahu jednotlivých totálních rysů instituce. Například zjevně jinak je *vyostřená hierarchie mezi pracovníky a rezidenty* na prahu kuřárny než na prahu vychovatelný. Nás však zajímal především problém *oddělení* instituce. Někteří badatelé nevidí totální instituce jako oddělené ostrovy obklopené širší společností a poukazují na jejich propojení (Baer – Ravenberg 2008; Farrington 1992; Quirk et al. 2006 a další). Jistě, i Domov Z pro někoho takovým propojeným místem může být, ale z pozice rezidentů, z které jsme instituci prozkoumávali, je místem v důležitých ohledech kontinuálně oddělovaným.

Poznávali jsme způsoby, rozsah i důvody regulace propustnosti prahů, a proto víme, že běžné možnosti volného pohybu „nejšíkovnějších“ rezidentů se podobají možnostem volného pohybu v „širší společnosti“ v době nejpřísnějších karanténních opatření. Spolu s tím také víme, že regulace pohybu věcí prostřednictvím systému prahů je jedním ze zásadních předpokladů funkčnosti systému privilegií a trestů s jeho specifickou mikro-ekonomikou. Přesto, prahy nejsou jednoduše bariérami, neboť kontinuálně produkují horizonty vnějšku, podněcují a usměrňují touhy a zájmy rezidentů, působí na jejich jednání.

Goffman odmítal dobový neproblematický pohled na psychiatrické nemocnice jako svého druhu „sociální skleníky“, v kterých jsou pacienti přesouváni mezi jednotlivými odděleními a procházejí postupnými stadii socializace – od malých batolat až po ty, kteří mohou opustit ústav a vyjít ven, jako úspěšně socializovaní dospělí – neboť přehlížel problematiku disciplinace pacientů. Rezidenti Domova Z jsou s využitím systému prahů podobně motivováni, disciplinováni i přesouváni mezi jednotlivými domácnostmi, ale až na výjimky ven neodcházejí, nemají kam. Nové komunitní sociální služby nevznikají a staré ústavy se neruší, spíše se „humanizují“. Viděli jsme, že navzdory diskursivním posunům zůstává i v humanizovaném ústavu jeho důležitou funkcí výchovné působení. Nicméně, rezidenti nejsou vychováni pro běžný život ve světě „venkovních lidí“, někde mimo instituci, nýbrž se učí žít specifický ústavní život na jednom z mnoha ostrovů kontinuálně oddělovaných od moře širší společnosti.

Radek Carboch je sociolog a religionista, který působí jako výzkumný pracovník na Katedře aplikovaných sociálních věd Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy. Zaměřuje se na problematiku deinstitucionalizace, vztahů vědění/péče/moci a mechanismů exkluze/inkluze.

LITERATURA

- ADLAM, J. – GILL, I. – GLACKIN, N. S. – KELLY, D. B. – SCANLON, B. – MacSUIBHNE, S., 2013: Perspectives on Erving Goffman's "Asylums" Fifty Years On. *Medicine, Health Care and Philosophy*, 16(3): 605-613. DOI: 10.1007/s11019-012-9410-z
- BAER, D. L. – RAVENBERG, B., 2008: The outside and inside in norwegian and english prisons, *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 90(2): 205-216, DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0467.2008.00287.x>
- BENJAMIN, W., 1999: *The Arcades Project*. Harvard University Press.
- BISTER, M. – KLAUSNER, M. – NIEWÖHNER, J., 2016: The Cosmopolitics of 'Nичing'. Rendering the City Habitable Along Infrastructures of Mental Health Care. In: Farias, I., Blok, A.(eds.), *Urban Cosmopolitics*. Berlin, New York: Routledge.
- CARBOCH, R., 2022: „Říkali, že půjdeme ven, do normálního života“: každodennost péče v procesu deinstitucionalizace, nepublikovaná disertace. Masarykova Univerzita.
- DAVIES, Ch., 1989: Goffman's Concept of the Total Institution: Criticisms and Revisions. *Human studies*, 12 (1-2), 77-95. DOI: <https://doi.org/10.1007/bf00142840>
- DISNEY, T. – SCHLIEHE, A., 2019: Troubling Institutions. *Area*, 51(2): 194-199. DOI: <https://doi.org/10.1111/area.12501>
- FARRINGTON, K., 1992: The Modern Prison As Total Institution? Public Perception Versus Objective Reality. *Crime & Delinquency*, 38(1): 6-26. DOI: <https://doi.org/10.1177/0011128792038001002>
- GOFFMAN, E., 1961: *Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*. Garden City.: Anchor Books.
- HACKING, I., 2004: Between Michel Foucault and Erving Goffman: Between Discourse in the abstract and face-to-face interaction. *Economy and society*, 33 (3): 277-302. DOI: <https://doi.org/10.1080/0308514042000225671>
- HARAWAY, D. J., 2016: *Staying with the Trouble*. Duke University Press.
- HARDING, S., 2008: *Sciences from Below*. Duke University Press.
- HARDING, S., 2015: *Objectivity and diversity*. University of Chicago Press.
- HRADCOVÁ, D., 2017: Relational Approach to Ethics and Quality Improvement in Institutional Care for People with Dementia. *Annals of Palliative Medicine*, 6(4), 319-326. DOI: <https://doi.org/10.21037/apm.2017.06.20>

- HRADCOVÁ, D. – SYNEK, M., 2020: Obdělávat svou zahradu: Spekulativní etika Marii Puig de la Bellacasa. *Sociologický časopis*, 56 (2), 259-275. DOI: <https://doi.org/10.13060/csr.2020.009>
- HRADCOVÁ, D. – SYNEK, M., 2021: The Rest is Noise: On Describing Cognitive Multiplicity. *Qualitative Research*, 21(3), 442-460. DOI: <https://doi.org/10.1177/1468794120975987>
- LATIMER, J., 2018: Afterword: Materialities, Care, 'Ordinary Affects', Power and Politics. *Sociology of Health & Illness*, 40 (2): 379-391. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-9566.12678>
- LATOUR, B., 2005: *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford University Press.
- LATOUR, B., 2012: *We Have Never been Modern*. London: Harvard University Press.
- LATOUR, B., 2013: *An Inquiry into Modes of Existence*. London: Harvard University Press.
- MOL, A., 2003: *The Body Multiple*. Durham, London: Duke University Press.
- MORAN, D., 2014: Leaving Behind the 'Total Institution'? Teeth, Transcerceral Spaces and (Re) inscription of the Formerly Incarcerated Body. *Gender, Place & Culture*, 21(1), 35-51. DOI: <https://doi.org/10.1080/0966369X.2012.759906>
- MOSER, I. – LAW, J., 1998: Přechody snadné, přechody neseadné aneb o heterogenní ekonomii subjektivity. *Biograf*, 15-16, 70 odst. Dostupné na: <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=1502>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2013: *Manuál transformace ústavů*. Praha: MPSV.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2016: *Národní strategie rozvoje sociálních služeb 2016-2025*. Praha: MPSV.
- PRIELER, V., 2021: 'The Good Live-in Care Worker': Subject Formation and Ethnicisation in Austrian Live-in Care. *Sociológia*, 53(5): 483-501. DOI: <https://doi.org/10.31577/sociologia.2021.53.5.18>
- PHILO, C. – PARR, H., 2019: Staying with the Trouble of Institutions. *Area*, 51, 241–248. DOI: <https://doi.org/10.1111/area.12531>
- PUIG DE LA BELLACASA, M., 2017: *Matters of Care: Speculative Ethics in More than Human Worlds*. London: University of Minnesota Press.
- QUIRK, A. – LELLIOTT, P – SEALE, C., 2006: The Permeable Institution: An Ethnographic Study of Three Acute Psychiatric Wards in London. *Social Science & Medicine*, 63 (8): 2105-2117. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2006.05.021>
- SCOTT, S., 2010: Revisiting the Total Institution: Performative Regulation in the Reinventive Institution. *Sociology*, 44(2), 213-231. DOI: <https://doi.org/10.1177/0038038509357198>
- SCHLIEHE, A. K., 2016a: *Tracing Outsideness: Young Women's Institutional Journeys and the Geographies of Closed Space*. PhD Thesis. University of Glasgow.

- SHLIEHE, A. K., 2016b: Re-discovering Goffman: Contemporary Carceral Geography, the “Total” Institution and Notes on Heterotopia. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 98:1, 19-35, DOI: 10.1111/geob.12087
- SMITH, G., 2006: Erving Goffman. London, New York: Routledge.
- STAVRIDES, S., 2010: Towards the City of Thresholds. Trento: Professionaldreamers.
- SYNEK, M., 2018: „Perfect Etiquette. On Diplomatically Arguing with Members.“. *Medicine Anthropology Theory*, 5(1), 25-49. DOI: <https://doi.org/10.17157/mat.5.1.500>.
- SYNEK, M. – HRADCOVÁ, D. – JAHODOVÁ, D. – CARBOCH, R., 2017: O (ne) soudržnosti pečování: Mnohočetné ontologie života s demencí. *Biograf* 65-66: 5-52. Dostupné na: <http://www.biograf.org/clanek.html?id=1017>
- SYNEK, M. – HRADCOVÁ, D. – CARBOCH, R., 2022: „Všechno stejný, všechno zastavený“: Karanténa v „domově“ pro lidi označené za postižené. *Sociologický časopis*, 58, 563-85. DOI: <https://doi.org/10.13060/csr.2022.029>
- SYNEK, M. – HRADCOVÁ, D., Forthcoming. At Home in the ‘Home’? Narratives of Home in Repertoires of Institutional Dining.
- SYNEK, M – CARBOCH, R., 2014: Profesní slepota a režimy spěchu: Podpora soběstačnosti při jídle v institucionální péči o lidi s mentálním znevýhodněním. *Biograf*, 60: 5-37.
- ŠIŠKA, J. – BEADLE-BROWN, J., 2020: Transition from Institutional Care to Community-Based Services in 27 EU Member States: Final Report. Research Report for the European Expert Group on Transition from Institutional to Community-Based Care.
- TURNER, J. – MORAN, D., 2019: Careful Control: The Infrastructure of Water in Carceral Space. *Area*, 51.2: 208-215. DOI: <https://doi.org/10.1111/area.12461>